

Zenon Grocholewski. *Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem cum noris bibliographicis et indicibus*. Volumen alterum. Romae 1980. Pontificia Universitas Gregoriana.

Dzieło pod powyższym tytułem, którego Autorem jest kanclerz Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej i profesor prawa kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie Gregorianum, posiada już swoją genezę. Jest ono bowiem kontynuacją zbioru tekstów źródłowych, jaki dla potrzeb uczestników kursu odnowy kanonicznej (*cursus renovationis canonicae pro iudicibus*) przed kilku laty rozpoczął wydawać prof. I. Gordon SI. Zbiór ten miał już kilka wydań. Bezpośredni poprzednik omawianego zbioru, obecnie potraktowany jako volumen pierwszy, miał dwóch Autorów: Gordona i Grocholewskiego (*Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem*. Romae 1977). Natomiast świeżo opublikowany volumen drugi został opracowany samodzielnie przez Z. Grocholewskiego. Świetna znajomość teorii i praktyki sądowej, jaką odznacza się Autor, przyczyniła się do wprowadzenia wielu udoskonaleń metodologicznych w stosunku do poprzedniego zbioru.

Prezentowany volumen drugi zawiera około 70 dokumentów prawnych z dziedziny prawa małżeńskiego i procesowego, które jeszcze nie były zamieszczone w voluminie pierwszym, bądź dlatego, że zostały pominięte, bądź dlatego, że ukazały się dopiero w ostatnich latach (1976-1979) — po wydaniu voluminu pierwszego. Czytelnik znajduje tu zarówno dokumenty doktrynalne (fragmenty przemówień i encyklik ostatnich papieży), jak i ściśle prawne (akty normatywne i sądowe Stolicy Apostolskiej) o charakterze ogólnokościelnym lub partykularnym.

Ten bogaty materiał źródłowy został przedstawiony według odpowiednich kryteriów merytorycznych i chronologicznych. Na całość zbioru składa się pięć części, z których każda dzieli się na mniejsze partie. W pierwszej części znajdują się dokumenty z dziedziny prawa małżeńskiego materialnego. W części drugiej zostały zamieszczone dokumenty dotyczące różnych postaci procesu zwyczajnego oraz różnych postaci procesu administracyjnego. W części czwartej i piątej znajdują się dokumenty dotyczące funkcjonowania dwóch najwyższych trybunałów kościelnych: Sygnatury Apostolskiej i Roty Rzymskiej. Jako *appendices* zostały zamieszczone normy z dziedziny prawa małżeńskiego i procesowego wydane dla Kościołów wschodnich i dla Kościołów znajdujących się na terenach misyjnych.

Bardzo cenną zaletą omawianego dzieła jest bogaty wykaz pozycji bibliograficznych (zamieszczony dla każdej z pięciu części), jakie ukazały się w różnych językach po wydaniu voluminu pierwszego, oraz uzupełnienie zestawu bibliograficznego o te pozycje, jakie zostały pominięte w voluminie pierwszym. Korzystanie z tego dzieła wielce ułatwiają szczegółowe indeksy rzeczowe i alfabetyczne dokumentów prawnych zamieszczonych w obydwu voluminach oraz indeks alfabetyczny autorów, których pozycje zostały zamieszczone w drugim voluminie.

Należy nadto nadmienić, iż omawiane dzieło zawiera również akty normatywne prawa partykularnego wydane

dla Kościoła w Polsce, a w wykazie bibliografii zostały uwzględnione publikacje polskich kanonistów, jakie w ostatnich latach ukazały się nie tylko w językach obcych za granicą, ale również w języku polskim w kraju.

Wszystko to razem sprawia, iż dzieło ks. Grocholewskiego stanowi bardzo cen-

ną pomoc zarówno dla tych kanonistów, którzy zajmują się stosowaniem prawa w sądach i kuriach biskupich, jak i dla tych, którzy je studiują, czyli dla profesorów i studentów wydziałów prawa i seminariów duchownych.

Józef Krukowski